

TÜRKİYE'DE GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURIYELİLERİN VATAN ALGISINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Çağrı Öztürk DEMİRBAŞ* - Yurdal DİKMENLİ** - İbrahim GAFA***

Öz

Dünyanın farklı yerlerindeki savaş ve çatışmalar birçok insanı yurdunu terk edip daha güvenli alanlara gitmek için göçe zorlamaktadır. Suriye’de yaşanan iç savaşta da benzer bir göç dalgası oluşmuş, en uzun sınır komşusu olarak en çok etkilenen Türkiye olmuştur. Kalış sürelerinin giderek uzamasıyla birlikte temel insani haklardan mahrum kalmaya başlayan Suriyeliler hukuksal olarak mülteci ve sığınmacı statüsü taşımadıklarından devlet tarafından “geçici koruma” statüsüne alınmışlardır. Bu çalışmada geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin vatan algısını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında 2018 yılında Kırşehir’de yaşayan 22’si erkek ve 13’ü kadın olmak üzere 35 yetişkin Suriyeli ile mülakat yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı çalışmada iki tercüman aracılığıyla görüşme gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinin yapıldığı çalışmada Suriyelilerin vatan kavramını mekânsal ve kökensel bakış olmak üzere iki temada algıladıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların vatanlarından uzak olma hakkındaki düşüncelerine bakıldığında ise olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride görüş bildirdikleri görülmüştür. Suriyelilerin Türkiye’ye sığındıklarında beklentileri eş değer haklar, huzur ve güvenlik ile yüksek maddi gelir olmak üzere üç kategoride toplanmıştır. Bu beklentilerin karşılanma durumuna bakıldığında çoğunluk beklentilerinin karşılandığını ifade etmiştir. Katılımcıların Türkiye’yi vatan olarak gördüklerini belirttikleri çalışmada ileride yaşamak istedikleri yer konusunda ise Türkiye yanıtını vermişlerdir. Katılımcılardan çok az bir kesim Suriye’deki şartlar düzelirse dönebileceğini ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geçici koruma altındaki Suriyeliler, Suriyeli, vatan algısı.

OPINIONS about THE HOMELAND PERCEPTION of SYRIANS UNDER TEMPORARY PROTECTION in TURKEY

Abstract

The wars and conflicts in different places of the world force lots of people to leave their homes and to migrate to safer areas. Such wave of migration occurred due to the civil war in Syria, from which the most affected country has been Turkey as its longest border is with Syria. The Syrians, who began to be devoid of basic human rights as their duration of stay grew longer, were given the status of “temporary

* Doç. Dr. Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Cacabey Yeleşkesi/Kırşehir/Türkiye e-posta: cozturk@ahievran.edu.tr ORCID: 0000 0001 8719 4167.

** Dr. Öğr. Üyesi. Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Cacabey Yeleşkesi/Kırşehir/Türkiye e-posta: ydikmenli@ahievran.edu.tr ORCID:0000-0003-3738-3095.

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı/Kırşehir/Türkiye e-posta: ibrahimgafa@gmail.com ORCID:0000-0002-8044-3922.

protection” by the State, since they did not legally bear the status of refugee and asylee. This study aims to reveal the perception of homeland among the Syrians under temporary protection. Within this scope, 35 (22 male and 13 female) adult Syrians living in Kırşehir in 2018 were interviewed. The interviews were conducted via two translators and a semi-structured interview form was used as the data collection tool. Content analysis was done in the study and it was observed that the Syrians perceived the notion of homeland in two themes, namely spatial and original ones. Regarding the participants’ opinions about being far from their homelands, it was seen that they expressed their opinions in two categories as a positive and negative. What the Syrians expected when they took sanctuary in Turkey is gathered under three categories as equivalent rights, peace and security, and high financial income. As to what extent those expectations were met, the majority of the participants said their expectations were met, while the remaining said they were not met. The participants stated that they see Turkey as homeland. When they were asked about where they would like to live in the future, said they want to live in Turkey said.

Key Words: Syrians under temporary protection, Syrians, perception of homeland.

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç: daha iyi ve elverişli yaşam, geçinme, yerleşme ve barınma yolunu bulmak üzere bir yerden başka bir yere taşınma; yer değiştirme olarak tanımlanır (İzmir, 1992:139). Göçler birey ve toplumların karşı karşıya kaldığı farklı durumlar nedeniyle ortaya çıkmıştır. Gönüllü veya zorunlu; sürekli veya geçici olarak doğal, ekonomik, siyasi ve sosyal nedenlerle bu hareketlilik gerçekleşir (Koçak ve Terzi, 2012). Doğal afet veya savaş gibi insanları zorlayan ve yaşadıkları yere yeniden dönmek üzere gerçekleşen göç *zorunlu* (Tümer, 2004: 36); insanların belirli bir süre yurtlarından ayrılıp geri dönme durumlarına ise *geçici göç* denir (Mutluer, 2003; 10). Yaşanan bu göç hareketlerinin çoğunlukla zorunluluktan olduğu görülmekle birlikte günümüzde insanların büyük kitleler halinde göç etmelerindeki önemli sebeplerden birinin de siyasi istikrarsızlıklar ve çalkantılar olduğu görülmektedir (Cerev ve Yenihan, 2016). Ülkeler arasındaki siyasi rejim farklılıkları, siyasi baskılar, terör olayları ve savaşlar gibi insan hayatını olumsuz yönde etkileyen olayların siyasi göçlere yol açtığı söylenebilir (Aksoy, 2012; Özkiraz ve Acungil, 2016). Türkiye’nin coğrafi konumu, doğuyla batıyı birleştiren doğal bir köprü konumunda olması, son yıllarda ekonomik ve siyasi olarak istikrarlı bir hale gelmesi çevre ülkelerden ekonomik ve siyasi kaynaklı göçlere uğramasına neden olmaktadır (Aksoy, 2012). Yaşanan bu göç süreçlerinde Türkiye kimi zaman bir geçiş ülkesi kimi zamanda hedef ülke konumunda olmuştur (Harunoğulları ve Cengiz, 2014).

Türkiye bulunduğu konum nedeniyle sorunlu bir coğrafyada yer almaktadır. Komşu ülkelerin siyasi olarak istikrarsız ve ekonomik olarak zayıf olmaları ayrıca dünyanın en fakir ülkelerinin yer aldığı Afrika’dan Avrupa’ya açılan kapı olması gibi nedenlerle sürekli göç akınlarına uğramaktadır (Canyurt, 2015). 2010 yılında Ortadoğu ülkelerinde başlayan ve “Arap Baharı” olarak bilinen toplumsal

Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vatan Algısına İlişkin Görüşleri

ayaklanma Mısır, Libya, Tunus, Yemen, Bahreyn, Cezayir ve son olarak Suriye’yi etkilemiştir (Yıldız, 2013). Nitekim 15 Mart 2011’de Suriye’de başlayan kriz dünyanın en büyük nüfus hareketini başlatarak milyonlarca insanı sığınmacı konumuna düşürmüştür (Tunç, 2015). Türkiye ile Suriye arasında uzun bir kara sınırının varlığı, Avrupa’ya geçiş yolu olması ve Türkiye’nin izlemiş olduğu açık kapı politikası gibi etmenlerden dolayı Suriye’den Türkiye’ye doğru büyük göç hareketleri olmuştur (Özgüzel ve Çetintürk, 2016).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 2018 verilerine göre Türkiye’de 3.540.648 Suriyeli geçici koruma altında bulunurken, Kırşehir ilinde 1.200 Suriyeli Geçici Koruma altında bulunmaktadır (URL 1). Türkiye’nin başlattığı *Zeytin Dalı Harekâtının üç temel amacının olduğu görülmektedir*: Suriye’nin toprak bütünlüğünü korumak, Türkiye’nin toprak bütünlüğünü tehdit edecek terör unsurlarını yok etmek, güvenli ve istikrarlı bir Suriye’nin inşasına katkı yaparak Suriyelilerin yeniden topraklarına geri dönmesini sağlamaktır.

Mülteci kavramı hukuksal olarak statüsü kabul edilmiş yabancıları işaret eder. Sığınmacı kavramı ise mültecilik statüsü incelenen ve karara bağlanmamış; bu yüzden kendisine geçici koruma sağlanmış kişilere verilen addır (Ankaralı vd., 2017). Türkiye’de hukuksal olarak mültecilik statüsü yalnız Avrupa ülkeleri vatandaşlarına verildiğinden Suriyelilere bu hakkın tanınması da mümkün görünmemektedir. Bu yüzden Suriyeliler “geçici koruma” statüsüne alınmışlardır. Fakat ülkemizdeki kalış zamanları giderek uzayan Suriyelilerin özellikle %54 civarı çocuklardan oluştuğu ve eğitim hakkı sağlanmaya başlandığı için geçici koruma hakkının ötesinde haklar elde etmişlerdir (Paksoy ve Şentöregil, 2018). Tüm bu sebeplerden literatürde var olan mülteci mi, sığınmacı mı, geçici koruma altındaki mi ifadeleri birbiri yerine kullanıla gelmiştir. Bu çalışmada hukuksal anlamda Suriyeliler için karşılığı bulunmadığından mülteci ve sığınmacı kavramları yerine “geçici koruma altındaki” ifadesi tercih edilmiştir.

Literatürde vatan algısı ile ilgili bazı çalışmalara rastlanmıştır (Erdal, 2009; Çakırer Özservet, 2015; Çifçi ve Dikmenli, 2016; Yurdigül, Ayhan ve Kala, 2017). Ancak, iç savaş ve terör olaylarından dolayı yerlerini, yurtlarını, akrabalarını kısaca her şeylerini bırakarak bilinmeyene doğru yol almış ve alan Suriyelilerin vatan algısına yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. İnsanların üzerinde doğup büyüdüğü, maddi manevi ihtiyaçlarını özgürce elde edebildiği, aralarında milli bağlar bulunan bireylerle bir arada yaşadığı, gerektiğinde malını, canını, tereddüt etmeden feda edebildiği sınırları belli olan toprak parçası vatan olarak tanımlanmaktadır (Kaçmaz, 2012; Çifçi ve Dikmenli, 2016). Bu nedenle özellikle de yurtlarından uzak düşmüş olan Suriyeliler açısından konunun daha da önemli olduğu düşüncesinden yola çıkarak, onların nasıl bir düşünce halinde olduklarının ortaya konulabilmesi için konu araştırmaya değer bulunmuştur. Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin vatan algılarını belirlemek, onların görüşlerini ve ahvallerini betimsel bir açıdan yansıtmaktır.

Yöntem

Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriyelilerin vatan algılarını derinlemesine belirlemeye çalışan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim çalışma deseni kullanılmıştır. İnsan algıları ile olayların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütünüyle ortaya konulabilmesi için nitel araştırma kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008:38). Olgu bilim çalışmaları ise bireylerin deneyimlerinden yola çıkarak olgular karşısındaki algılarını derinlemesine ortaya koymayı amaçlar (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011). Çalışmada nitel veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği; araştırmacı ile araştırmanın öznesi konumundaki kişi veya kişiler arasında geçen kontrollü, amaçlı sözel iletişim biçimi olup hedef kişinin düşünce, duygu ve algılarını ortaya çıkarmayı amaçlar (Türnüklü, 2000).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018 yılında Kırşehir’de yaşayan 22’si erkek ve 13’ü kadın olmak üzere 35 yetişkin Suriyeli sığınmacı oluşturmaktadır. Araştırma grubuna ulaşmada kolay örneklem yöntemi seçilmiş ve veriler yüz yüze yapılan görüşme sonucunda toplanmıştır. Katılımcılara tercümanlar aracılığı ile bilgi verilerek çalışmaya katılımın gönüllülük esasına bağlı olduğu vurgusu yapılmıştır. Böylece araştırmaya sadece gönüllü olan katılımcılar dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada nitel veriler Kırşehir’de yaşayan 35 Suriyeli sığınmacı ile görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Görüşme yapmak amacıyla beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve sorular iki akademisyenin uzman görüşü alındıktan sonra sekiz Suriyeli ile pilot çalışması yapılarak uygulanabilir hale getirilmiştir. Pilot çalışmadan sonra geçici koruma altındaki Suriyelilere uygulanmak amacıyla görüşme formları oluşturulmuş ve bizzat araştırmacılar tarafından iki tercüman aracılığı ile Suriyeli sığınmacılara uygulanmıştır. Görüşme esnasında anlaşılamayan durumlarda araştırmacılar tercümanlar aracılığı ile katılımcılara gerekli açıklamalarda bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Suriyelilerle tercümanlar aracılığı ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesi için içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi kullanılarak katılımcıların söylemleri kategorik olarak temalaştırılmış ve nicel hale getirilerek, kategorilere ait frekans ve yüzde değerleri oluşturulmuştur. Betimsel analizde ise çalışma içerisinde doğrudan alıntılara yer verilerek analizlere açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Çalışmaya katılan Suriyelilere ait kodlamalar K1, K2, K3, K35 şeklinde oluşturulmuş ve bulgular bölümünde de bu şekilde verilmiştir. Suriyelilerin sorulara verdiği cevaplar üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı okunmuş ve araştırmanın amacı doğrultusunda ortaya çıkan ham veriler belli kodlar oluşturularak metin üzerinde işaretlenmiştir. Kodlanan veriler farklılıklar ve benzerlikler gözetilerek gruplandırılmış, ardından birbiri ile ilişkisi bulunan kodlar birleştirilerek kategoriler oluşturulmuştur (Creswell, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vatan Algısına İlişkin Görüşleri

Araştırmacıların ayrı ayrı yaptığı kodlamalar güvenilirlik ve uyuşum durumu açısından incelenmiştir. Aynı dokümanı aynı amaç doğrultusunda analiz eden her bir araştırmacının benzer sonuçlara ulaşabileceği açıklıkta olması içerik analizinin güvenilirliği açısından önemlidir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Uyuşum oranının hesaplanmasında " $\text{görüş ortaklığı} / (\text{görüş ortaklığı} + \text{görüş ayrılığı}) \times 100$ " formülü kullanılmış (Miles ve Huberman, 1994), üç araştırmacı arasındaki uyuşma oranı 0,84 olarak hesaplanmıştır. Uyuşum yüzdesinin %70 ve üzerinde olduğu durumlar yeterli bulunduğundan (Şencan, 2005) veri analizi açısından güvenilirlik sağlanmıştır.

Bulgular

Kırşehir’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin vatan algılarına yönelik algıları Tablo 1’de, vatandan uzak olma hakkındaki düşünceleri Tablo 2’de, Türkiye’ye sığındıklarında beklentileri ve karşılanma durumu Tablo 3’de, Türkiye’yi vatan olarak görme durumu Tablo 4’de ve *İleride Yaşamak İstedikleri Yer ve Nedeni Hakkındaki Düşünceleri* ise Tablo 5’de sırasıyla verilmiştir.

Tablo 1: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vatan Algıları

Tema	Vatan Algısı	f	%	f	%
Mekânsal Bakış	Huzur ve güven içinde yaşadığım yer	19	54	23	65
	Nerede yaşarsam vatan orası	4	11		
Kökensel Bakış	Ailem gibi hissettiğim ve bağlandığım yer	8	23	12	35
	Doğup büyüdüğüm yer	2	6		
	Geçmişimin ve köklerimin olduğu yer	2	6		
Toplam		35	100	35	100

Tablo 1 incelendiğinde geçici koruma altındaki Suriyelilerin *Size göre vatan nedir?* sorusuna verdiği cevaplar frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Katılımcıların %65 (f:23)’i *vatan* kavramını *mekânsal* bir görüntü ile eşleştirirken; %35 (f:12)’i kökensel bir imaj ile ilişkilendirmektedir. Yani katılımcıların üçte ikisi vatani yaşam alanı bir mekân olarak tasvir ederken, üçte biri köklerin ve aile bağlarının var olduğu, doğup büyüyen, kökensel bakışta algılamaktadır. Katılımcıların %54 (19)’ü vatani *huzur ve güven içinde yaşadığım yer* şeklinde tanımlamışlardır. K8 “*Huzur ve güven içinde yaşanan, mutlu olunan yer, işte orası vatanıdır*” söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %23 (8)’ü vatan kavramını *aile gibi hissettiğim ve bağlandığım yer* şeklinde tanımlamışlardır. K1 “*Vatan annem gibi, babam gibi, evladım gibi*” söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %11 (4)’i *nerede yaşarsam orası vatan* şeklinde tanımlamışlardır. K20 “*Nerede yaşarsam vatan orasıdır*” söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %6 (2)’si *doğup büyüdüğüm yer* şeklinde tanımlamıştır. K3 “*Vatan doğup büyüdüğüm, okula gittiğim, arkadaşlarımla ailemle büyüdüğüm yer*” söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %6 (2)’si *geçmişimin ve köklerimin olduğu yer* şeklinde tanımlamıştır. K7 “*Vatan her şey, geçmişim, kökenim ve bağım olan yerdir*” söyleminde bulunmuştur.

Tablo 2: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vatanlarından Uzak Olma Hakkındaki Düşünceleri

Tema	Kategori	İfade	f	%	f	%
Olumlu Görüş	Özlüyorum, üzgünüm	Eski Suriye’yi özlüyorum.	16	46	23	66
		Ülkemdeki yıkımdan dolayı ayrıldığım için üzgünüm.	7	20		
Olumsuz Görüş	Özlemiyor, üzülmüyorum	Suriye’yi vatan olarak görmüyorum.	5	14	12	34
		Artık beni Suriye’ye bağlayan bir şey yok.	4	11		
		Özlemiyorum.	3	9		
Toplam			35	100	35	100

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin vatanlarından uzak olmalarıyla ilgili verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcıların %66'sının *olumlu görüş* temasında "özlüyorum, üzgünüm" kategorisinde, %34'ünün ise *olumsuz görüş* temasında "özlemiyor, üzülmüyorum" kategorisinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların %46 (16)'sı vatanlarını (Suriye'yi) *Eski Suriye'yi özlediklerini* ifade etmişlerdir. K4 "İnşallah harp biter Suriye eski haline gelir de bende geri dönerim.Özlüyorum." derken, K9 "Orayı özlüyorum tabii ki anam babam orada kaldı gelemiyorlar" söyleminde bulunmuştur.

Katılımcıların %20 (7)'si *ülkemdeki yıkımdan dolayı ayrıldığım için üzgünüm* şeklinde ifade ederken, K3 "Vatanımı altüst ettikleri ve vatanımdan bu şekilde ayrıldığım için çok üzgünüm." derken; K23 "Üzülüyorum ama şu anda güvenli bir yer olan Türkiye de yaşıyorum" söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %14 (5)'ü *Suriye'yi vatan olarak görmüyorum* şeklinde ifade ederken, K6 "Benim vatanım Suriye değil. Orayı yönetenler bize hiçbir zaman Suriye'yi vatan gibi hissettirmedi." söyleminde bulunmuştur. K12 ise "Ben sadece Suriye'yi kâğıt üzerinde bir yazı olarak görüyorum. Aklımda orası yok." ifadesi ile vatan algısının bittiğini vurgulamıştır. Katılımcıların %11 (4)'ü *Artık beni Suriye'ye bağlayan bir şey yok* şeklinde ifade ederken, K13 "Beni Suriye'ye bağlayan hiçbir şey yok. Sadece akrabalarım kaldı orada." söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %9 (3)'ü *Artık Suriye'yi özlemiyorum* şeklinde ifade ederken, K11 "Özlemiyorum. Bir şey kalmadı neyi özleyeceğim." söyleminde bulunmuştur.

Tablo3'te geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'ye sığındıklarında ki beklentileri ve karşılanma düzeyleri frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Katılımcıların beklentileri *eş değer haklar* (%48, f:17), *huzur ve güvenlik* (%46, f:16) ile yüksek maddi gelir (%6, f:2) olmak üzere üç kategoride toplanmıştır. Genel olarak bu beklentilerin karşılanma durumuna bakıldığında katılımcıların %63 (f:22)'ü beklentilerinin karşılandığını ifade ederken, %37 (f:13)'si karşılanmadığını söylemiştir.

Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vatan Algısına İlişkin Görüşleri

Tablo 3: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Türkiye’den Beklentileri ve Karşılanma Durumu

Beklenti	f	%	Karşılanma Durumu	f	%
Eş değer haklar	17	48	Karşılanmadı.	11	31
			Karşılıandı.	6	17
Huzur ve güvenlik	16	46	Karşılıandı.	16	46
Yüksek maddi gelir	2	6	Karşılanmadı.	2	6
Toplam	35	100	Toplam	35	100

Huzur ve güvenlik nedeniyle Türkiye’ye sığındığını belirten katılımcıların hepsi bu beklentilerinin karşılandığını ifade etmişlerdir.K8 “Ben Suriye’de o uçaklardan bombalar indiğinde, ortalık toz duman olduğunda, gidilecek güvenli yer neresi diye bakınca Türkiye’yi gördüm buraya geldik.Beklentim yoktu sadece güvenli olduğu için geldim.Bu da karşılandı”derken K35 “Savaştan kaçıp geldik yaşayacak güvenilir bir yer istiyordum.Beklentilerim karşılandı.” söyleminde bulunmuştur.

Eş değer hak beklentisinde olan katılımcıların yaklaşık üçte ikisi beklentilerinin karşılandığını üçte biri ise bu beklentilerinin karşılanmadığını beyan etmiştir.Katılımcıların %31 (11)’i eş değer haklar beklediklerini bunun da karşılanmadığını ifade etmişlerdir.K21 “Vatandaş olabilir miyim umuduyla geldim.Daha karşılanmadı.Savaştan kaçtım.Buraya geldikten sonra Türkleri tanıdım. Hem Müslüman hem adetlerimiz aynı. Bize okullarda yıllarca Türklerin düşman olduğu öğretilmişti” söyleminde bulunmuştur.Katılımcıların %17 (6)’si Türkiye’ye sığınırken Türk vatandaşlarla eş değer haklar beklediklerini ve bu isteklerinin de karşılandığını ifade etmişlerdir.K12 “Oturumum olsun, işim olsun, çocuklarım okula gitsin huzurlu bir hayatım olsun bekliyordum.Hepsi bir anda olmuyor ama yavaş yavaş oluyor.” söyleminde bulunmuştur.

Yüksek maddi gelir beklentisinde olan iki katılımcı ise bu beklentilerinin karşılanmadığı görüşündedir. K27 “İyi bir hayat, maaşlı bir iş ve vatandaşlık bekliyorum. Beklentilerim karşılanmadı.” söyleminde bulunmuştur.

Tablo 4: Suriyelilerin Türkiye’yi Vatan Olarak Görme Durumu

Türkiye’yi Vatan Olarak Görme Durumu	f	%
Vatan olarak görüyorum.	21	60
İkisini de vatan olarak görüyorum.	8	23
Vatan olarak görmüyorum.	6	17
Toplam	35	100

Tablo4’te geçici koruma altındaki SuriyelilerinTürkiye’yi vatan olarak görüyor musunuz?sorusunun cevabı frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Katılımcıların %60 (21)’ı vatan olarak görüyorum şeklinde ifade ederken K3 “Biz Türkiye’ye geldik insanlar

bize hürmet gösterdi bütün yönüyle biz vatanımızın eksikliğini burada hissetmiyoruz.Beşar Esad Bize okul hayatımız boyunca Türkiye'yi ve Osmanlıyı düşman olarak gösterdi.Ben buraya geldikten sonra tam tersi olduğunu gördüm.Bu şekilde olduğunu bilsem 10 yıl önce gelirdim.Türkiye benim vatanım." söyleminde bulunmuştur.K15 "Türkiye benim vatanım.Halkla kardeş gibiyiz güvenli bir yer." ifadesini kullanırken, K30 "Burası benim vatanım korkmadan yaşayabiliyorum." demiştir.

Katılımcıların %23 (8)'ü İkisini de vatan olarak görüyorum şeklinde ifade ederken K19 "İlk vatanım Suriye, ikinci vatanım Türkiye.Arap devletleri bize kapılarını kapattı fakat Türkiye kapılarını açtı bu yüzden ikinci vatanım Türkiye." söyleminde bulunmuştur.K1 ise "Suriye benim vatanım. Hem Türkiye hem Suriye benim vatanım. Çünkü benim ailem annem babam Suriye de hem oraya gidiyorum hem burada yaşıyorum." diyerek her iki ülkeyi de vatan olarak gördüğünü belirtmiştir.

Katılımcıların %17 (6)'si Türkiye'yi vatan olarak görmüyorum diye ifade etmiştir.K2 "Türkiye göç ettiğim yerdir vatan olarak görmüyorum.Burada çalışma iş güç olmadığı için vatan olarak göremiyorum." söyleminde bulunmuştur.

Tablo 5: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin İleride Yaşamak İstedikleri Yer ve Nedeni

İleride Yaşamak İstedikleri Yer	Nedeni	f	%	f	%
Türkiye'de yaşamak istiyorum	Huzur ve güvenlik	13	37	28	80
	Maddi imkânlar	11	31		
	Suriye ile bağım kalmaması	2	6		
	Eşit haklara sahip olma	2	6		
Normale dönerse Suriye'de yaşamak istiyorum.	Vatanım olması	7	20	7	20
Toplam		35	100	35	100

Tablo 5'de geçici koruma altındaki Suriyelilerine gelecekte yaşamak istedikleri yer ve nedenleri hakkındaki görüşleri incelendiğinde katılımcıların %80 (f:28)'i Türkiye'de yaşamak istediğini, %20 (f:7)'si ise normale dönme koşuluyla Suriye'ye geri dönmek istediğini belirtmiştir. Türkiye'de kalmak isteyenler sırasıyla huzur ve güvenlik, maddi olanak, eşdeğer hak ve Suriye ile bağının kalmamasını neden olarak ileri sürmüştür.Suriye'deki ortam normale dönerse gitmek isteyenler ise Suriye'nin vatani olduğunu bu gerekçe ile dönmek istediğini belirtmişlerdir.

Tablo incelendiğinde katılımcıların %37 (13)'si huzur ve güvenlik nedeniyle Türkiye'de yaşamak istediklerini ifade etmişlerdir.K17 "Burada yaşantı iyi, ailemi ve kendimi güvende hissediyorum burada kalmak istiyorum." söyleminde bulunmuştur.Katılımcıların %31 (11)'i maddi imkânlar nedeniyle Türkiye de yaşamak istiyorum ifadesinde bulunurken, K13 "Türkiye de yaşamak istiyorum.Burada iyi yaşıyoruz çocuklarım ailem çalışıyoruz.Suriye

Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vatan Algısına İlişkin Görüşleri

de hiçbir şey kalmadı.” söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %20 (7)’si *vatanları olması nedeniyle, her şey normale dönerse Suriye’de yaşamak istediklerini ifade ederken K23 “Suriye iyi düzelir zulüm kalmazsa ve güvenli hale gelirse gitmek isterim yoksa burada yaşamak istiyorum.”* söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %6 (2)’si Suriye ile bir bağları kalmadığı için *Türkiye’de yaşamak istediklerini* belirtmişlerdir. K6 *“Suriye’nin sadece bir ismi kaldı Suriye diye bir yer yok artık. Türkiye’de kalmak istiyorum.”* söyleminde bulunmuştur. Katılımcıların %6 (2)’si *eşit haklara sahip olma nedeniyle Türkiye’de yaşamak istediğini* belirtmiştir. K13 *“Türkiye de yaşamak istiyorum. Burada iyi yaşıyoruz ailecek çalışıyoruz. Türkler bizi kendileri gibi görüyor. Türk arkadaş ve komşularımız var.”* söyleminde bulunmuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Yapılan bu çalışmada geçici koruma altındaki Suriyelilerin vatan algıları, vatandan uzak olma hakkındaki düşünceleri, Türkiye’ye sığındıklarındaki beklentileri ve karşılanma durumları, Türkiye’yi vatan olarak görme durumları, ileride yaşamak istedikleri yer ve nedenleri hakkındaki düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmaya katılan geçici koruma altındaki Suriyeliler *vatan* kavramını *mekânsal* ve *kökensel* bakış olmak üzere iki temada algılamaktadırlar. Katılımcı Suriyeliler vatani sırasıyla *huzur ve güven içinde yaşadığım yerdir, ailem gibi hissettiğim ve bağlandığım yerdir, nerede yaşarsam vatan orasıdır, doğup büyüdüğüm yerdir, geçmişimin ve köklerimin olduğu yerdir* şeklinde algıladıkları tespit edilmiştir. Öner (2008; 261) vatan kavramını tanımlarken bir milletin maddi ihtiyaçlarının karşılanıp barındığı ve geçmiş anlarıyla beslenip manevi ihtiyaçlarını giderdiği coğrafi mekân olarak ifade etmiştir. Bu tanımdan hareketle vatanın maddi olarak *mekânsal* ve manevi değerler açısından *kökensel* iki boyutunun olduğu söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde, Özkan ve Taşkın (2014) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin vatan deyince akıllarına ilk gelenin aile metaforu; Gömleksiz ve Öner (2016) tarafından yapılan çalışmada ise ortaokul öğrencilerinin vatani koruyucu olma yönüyle ev; yardımlaşma yönüyle de aile metaforu olarak ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Türküresin (2018: 39) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerinin vatan kavramının değişik yönlerine vurgu yaptıklarını ama genel olarak maddi ve manevi özellikler olmak üzere vatanın iki özelliğine değindiklerini belirtmiştir. Öğrenciler maddi unsurları barınılacak yer ve toprak parçası olarak ifade etmişlerdir ki bu da bizim çalışmamızın mekânsal algı teması ile örtüşür niteliktedir. Yukarıdaki çalışmalar güven ortamında olan öğrencilerin vatan metaforlarını yansıtmaktadır. Ancak yapılan çalışmada huzur ve güven içinde yaşadığım yerdir şeklindeki vatan algısının ön plana çıkması Suriyelilerin iç savaştan kaçarak güvenli bir yer aramalarına bağlanabilir. Ayrıca Ulusoy ve Erkuş (2015) tarafından 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki bazı kavramlara ilişkin öğrenci algıları üzerine yapılan çalışmada vatan kavramı *“Üzerinde yaşadığımız topraktır”, “Bir milletin savaşla aldığı yer”, “millet”* şeklinde algıladıkları ve vatan kavramının öğrenilmesinde genel olarak güçlük yaşamadıkları tespit edilmiştir. 4. sınıf öğrencilerinin henüz somut işlemler döneminde olmaları nedeniyle vatan kavramını bu şekilde algılayabildikleri şeklinde yorumlanabilir. Ek olarak Elban (2015: 1302)

vatan ve vatanseverlik kavramlarına ilişkin bireylerin kurduğu farklı algı ve manaların oluşmasında eğitimsel, millî ve insani idealler ve devletlerin yönetim şekillerinin önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, Sönmez ve Tatan (2007: 404) yabancı uyruklu öğrencilerin neredeyse tamamının vatandaşlığın sosyal ve ahlaki boyutuna vurgu yaptıklarını, çok az sayıda öğrencinin ise vatana bağlılığı da ifade eden vatandaşlığın vatan sevgisi boyutuna değindiklerini ortaya koymuşlardır. Bu çalışmadan anlaşılabileceği üzere yabancı uyruklu öğrencilerin vatan sevgi ve bilinci tam olarak oluşmamıştır.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin vatanlarından uzak olma hakkındaki düşüncelerine bakıldığında yaklaşık üçte ikisinin *olumlu görüş* temasında “özlüyorum, üzgünüm” kategorisinde, üçte birinin ise *olumsuz görüş* temasında “özlemiyor, üzülüyorum” kategorisinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılar sırasıyla *eski Suriye’yi özlüyorum, ülkemdeki yıkımdan dolayı ayrıldığım için üzgünüm, Suriye’yi vatan olarak görmüyorum, artık beni Suriye’ye bağlayan bir şey yok ve özlemiyorum* şeklinde düşündüklerini ifade etmişlerdir. Vatanından ayrı kalmış olmadan kaynaklı üzgün ve özlem duyan bir çoğunluğa rağmen katılımcıların bir kısmının araştırmanın sonucuna göre Suriye’yi vatan olarak görmüyorum ve beni Suriye’ye bağlayan bir şey yok ifadeleri dikkat çekmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin bu şekilde düşünmelerine doğup büyüdükları, hayatlarını sürdürdükleri, maddi ve manevi bağları olan ülkeden, canlarını, mallarını ve namuslarını koruyamama gibi nedenlerden ayrılmalrı dolayısıyla bu duygulara kapıldıkları; genel olarak vatandan uzak olma konusundaki ifadelerinin arkasında onların toplum ve birey olarak yaşadıkları psikolojik çöküntüleri ve çaresizlikler içerisinde olmalarının etkili olduğu söylenebilir. Diğer taraftan ülkemizdeki göçmen ilişkilerinde ağırlıklı olarak misafirlik anlayışı ön plandadır. Karşılıklı görev temelli bu anlayışta her iki gruba dahil olan bireylerden belli davranışlar sergilemesi beklenir. Ev sahibi ve misafir arasındaki bu rol dağılımı misafirliğin uzaması ile birlikte sosyal yük olarak algılanmaya başlar (Altıntaş, 2014: 252-253). Misafirde gerçekleşen kültür şoku çok zaman negatif şekillenirken bazı durumlarda faydalı sonuçlar doğurabileceğini savunanlar da vardır (Marshall 1999: 443). Olumlu görüşlerin çoğunlukta olması bu ev sahibi misafir ilişkisinde Suriyelilerin özellikle göçlerinin ilk safhasında oldukça olumlu ve kabulkar karşılanmalarının payı olabilir. Ayrıca gönüllülük esası ile ülke sınırlarını geçen bireyler ile zorunluluk halleriyle (savaş, salgın hastalık, siyasi vb.) göç edenlere karşı davranışlar arasında temel farklılıklar vardır. Çok zaman zorunluluk hallerinde göç edenlere gönüllü göçmenlere sunulandan daha güçlü haklar verilir (Bakewell, 2015; 190).

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye’ye sığındıklarında beklentileri eş değer haklar, huzur ve güvenlik ile yüksek maddi gelir olmak üzere üç kategoride toplanmıştır. Genel olarak bu beklentilerin karşılanma durumuna bakıldığında katılımcıların üçte ikisi beklentilerinin karşılandığını ifade ederken, üçte biri karşılanmadığını söylemiştir. Araştırmaya katılan Suriyelilerin önemli bir kısmı huzur

Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vatan Algısına İlişkin Görüşleri

ve güvenlik beklentisiyle Türkiye’ye sığındıklarını ve bu beklentilerinin karşılandığını ifade etmişlerdir. Suriye’de iç savaş ve terör nedeniyle insanların can güvenlikleri kalmadığından canlarını kurtarabilecek, onlara kucak açabilecek bir ülke arayışına girmelerinden dolayı beklenti düzeylerinin fazla olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Suriyelilerin bir kısmı Türklerle eş değer haklar beklediklerini ve bu beklentilerinin karşılanmadığını söylerken diğer kısmı ise eş değer hakların karşılandığını ifade etmişlerdir. Eş değer hakların karşılanamaması, Suriyeli sığınmacıların Türk vatandaşı olma ve refah içinde yaşama gibi yüksek beklentiler içinde olmalarına bağlanabilir. Eş değer haklar bekliyordum, karşılandı diyen Suriyeli sığınmacıların çocuklarının eğitimlerine devam etmelerine, hastanelerde tedavi olabilmelerine, devlet kurumlarında bütün iş ve işlemlerini rahatlıkla yapabilmelerine, Türk halkının her konuda onlara yardımcı olmalarına bağlanabileceği düşünülmektedir. Sönmez ve Tatan (2007: 405) yabancı uyruklu öğrenciler üzerine yaptıkları çalışmada öğrencilerin en çok dil yetersizliğinden dolayı iletişim kuramama sorunu ile karşılaştıklarını tespit etmişlerdir. Dertlerini anlatamadıkları için uyum problemi dışında sağlık anlamında sıkıntıları da dile getirmede zorlandıklarını ortaya koymuşlardır.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye’yi vatan olarak görme durumu incelendiğinde sırasıyla *vatan olarak görüyorum*, *ikisini de vatan olarak görüyorum* ve *vatan olarak görmüyorum* şeklinde tespit edilmiştir. Çalışkan (2014) tarafından 1953 Göçü Sonrası Yücelcilerin Memleket/Yugoslavya ve Ana Vatan/Türkiye Algıları üzerine yapılan çalışmada Yücelcilerin memleket olarak Yugoslavya’yı, ana vatan olarak ise Türkiye’yi algıladıklarını; Türkiye’yi sahiplendikleri ve Türkiye tarafından sahiplenilmek ve burada yeni bir başlangıç yapmak istediklerini ifade ettikleri tespit edilmiştir. Benzer şekilde Karataş, Yürüdur, Çakaloğlu ve Çakır (2015) tarafından Yemen’de bir Türk köyü olan Beyt-el Türkî’de yaşayanların Türkiye algısı üzerine yapılan çalışmada katılımcıların Yemen’i yaşadıkları yer, Türkiye’yi ise anavatan olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu çalışmalarda katılımcıların Türkiye’yi vatan olarak algılamalarının nedenleri Türk kökenli ve aynı tarihsel bilince sahip olmalarına bağlanabilir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin ise Türkiye’yi vatan olarak algılamasında Türkiye’nin huzurlu ve güvenli bir ülke olduğunu düşünmeleri ve Türkiye tarafından sahiplenildiklerini hissetmelerinin etkili olduğu düşünülebilir. Yurdigül, Ayhan ve Kala (2017) tarafından Kosova genç nüfusunun vatan algısı üzerine yapılan çalışmada katılımcıların ikinci vatan olarak Arnavutluk ve Türkiye’yi algıladıkları tespit edilmiştir. Bu sonuç çalışmanın sonuçlarıyla nedensellik açısından paralellik göstermektedir. Arnavutluk’un Kosova’ya komşu olması, halkının çoğunluğunun Müslüman olması ve kültürel benzerlikler göstermelerinin sonucu olduğu düşünülmektedir. Türkiye’yi ikinci vatan olarak algılamaları halkın Müslüman olmasına ve tarihten gelen duygusal bağlara bağlanabilir. Suriyelilerin de Türkiye’yi ikinci vatan olarak görmelerinde hemen hemen aynı faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin bir bölümünün ise Türkiye’yi vatan olarak algılamamasının sebebi farklı beklentilere sahip olmalarına veya her şey normale döndüğünde tarihi ve coğrafi nedenlerle vatan olarak algıladıkları ülkelere dönmek istemelerine bağlanabilir.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin ileride yaşamak istedikleri yer ve nedenlerine bakıldığında sığınmacıların büyük bir kısmının *huzur ve güvenlik, maddi imkânlar, Suriye ile bağının kalmaması ve eşit haklara sahip olma* nedenleriyle Türkiye de yaşamak istedikleri; geçici koruma altındaki Suriyelilerin bir kısmının ise *vatanları olması* nedeniyle Suriye’de yaşam normale dönerse dönmek istedikleri tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

Çalışma sonuçlarından yola çıkarak geçici koruma altındaki Suriyelilere barındıkları ortamlarda devlet tarafından sonraki dönem ve vatandaşlık haklarına ilişkin bilgilendirmelerin yapılması ile beklentilerinin yönlendirilmesi önerilebilir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin eğitim gören çocuklarına eğitim aldıkları okullarda vatan sevgisi, vatan bilinci ve vatandaşlık kavramlarıyla ilgili ders içerikleri zenginleştirilebilir. Bu çalışma Kırşehir ilinde yaşayan 35 geçici koruma altındaki Suriyeli ile sınırlı olduğu için Türkiye genelinde kapsamlı bir çalışma yapılarak daha zengin sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20),292-303.
- Altıntaş, S. (2014). Davetsiz misafirler: Türkiye’deki mültecilerin maduniyet görünümüleri. *İdeal Kent-Kent Araştırmaları Dergisi*, 14, 252-276.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Küntüroğlu, M., Çaça, M., Özislam, M. E. & Şahingöz, N. B. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye’deki suriyeli sığınmacılara bakış açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 7(3), 122-132.
- Bakewell, O. (2015). Göç kuramında yapı ve fail kavramları üzerine bazı görüşler. *Göç Araştırmaları Dergisi*. 1(2), 188-218.
- Canyurt, D. (2015). Suriye gelişmeleri sonrası suriyeli mülteciler: Türkiye de riskler. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 127-146.
- Cerev, G. & Yenihan, B. (2016). Göçün işgücü piyasalarına etkisi üzerine bir inceleme: elazığ ili örneği. 2nd International Congress on Applied Sciences: “Migration, Poverty and Employment” Proceedings, Konya/Turkey, 135-141.
- Creswell, J. (1998). W.(1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*, Thousand Oaks: Sage Publishers.
- Çakırer Özservet, Y. (2015). Zeytinburnu’nda Doğu Türkistan Türklerinin ulus ötesi bellek eklemlenmesi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 3(1),59-80.DOI: 10.14782/SBD.2015112078.
- Çalışkan, B. (2014). 1953 Göçü sonrası yücelcilerin memleket/yugoslavya ve anavatan/Türkiye algıları. *İnsan & Toplum Dergisi*, 4(8), 137-162.

Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vatan Algısına İlişkin Görüşleri

- Çifçi, T. & Dikmenli, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin vatan algısı ve geçmişe dönük değişimi. *Electronic Turkish Studies*, 11(3), 847-860.
- Elban, M. (2015). Tarih eğitimi ve vatanseverlik üzerine bazı düşünceler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı*, 4(3), 1302-1319.
- Erdal, İ. (2009). Rumeli ve Anadolu Muhacirlerinde Kimlik ve Vatan Algısı. *Millî Folklor*, 21(81), 78-82.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Gömleksiz, M. N. & Öner, Ü. (2016). Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin metaforik algılar. *Electronic Turkish Studies*, 11(2), 1409-1420.
- Harunoğulları, M. & Cengiz, D. (2014). Suriyeli göçmenlerin mekânsal analizi: Hatay (Antakya) Örneği. TÛCAUM-VIII. *Coğrafya Sempozyumu*, 23-24 Ekim: Ankara, 309-318.
- İzbirak, R. (1992). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: Öğretmen Kitapları Dizisi:157. İstanbul.
- Kaçmaz, E. (2012). *Türkçe Sözlük*. Gönül Yayıncılık, Ankara
- Karataş, M., Yürüdü, E., Çakaloğlu, C. & Çakır, A. (2015). Yemen’de bir türk köyü olan beyt-el türkî’de yaşayanların türkiye algısı. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (4), 106-115.
- Koçak, Y. & Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. Kafkas Üniversitesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve türkiye: kurumsal ve ampirik bir alan araştırması*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Öner, N. (2008). *Millî zihniyet ve millî birlik*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özgüzel, S. & Çetintürk V. E. (2016). Türkiye’deki göçmen çocuklarının topluma kazandırılması için Hollanda’nın deneyimlerinden alınabilecek dersler. 2nd International Congress on Applied Sciences: “Migration, Poverty and Employment” Proceedings, Konya/Turkey, 555-565.
- Özkan, R., & Taşkın, M. A. (2014). İlköğretim öğrencilerinin vatan olgusuna ilişkin algılarının belirlenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(XVII), 889-906.
- Özker, A. & Acungil, Y. (2016). Göç Olgusu Ve Göçün Kentlerin Toplumsal, Ekonomik, Kültürel gelişmesine ve Kalkınmasına Etkileri. *2nd International*

Congress on Applied Sciences: "Migration, Poverty and Employment" Proceedings, Konya/Turkey, 332-338.

- Paksoy, A. F. & Şentöregil, M. (2018).Türk basınında Suriyeli sığınmacılar: ilk beş yılın analizi (2011-2015). *Selçuk İletişim Dergisi*, 2018, 11 (1), 237-256.
- Sönmez, Ö. F. & Tatan, M. (2017). Sosyal bilgiler dersinin yabancı uyruklu öğrencilerin vatandaşlık algılarına etkisi: tokat ili örneği.*Electronic Turkish Studies*. 12(6), 393-410.
- Şencan, H. (2005).*Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. & Aslan, E. (2001).*Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*.İstanbul:Epsilon Yayınevi.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: türkiye’deki suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Tümertekin, E. & Özgüç, N. (2004). *Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*. İstanbul: Çankaya Kitabevi.
- Türküresin, H. (2018). Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarının metafor yoluyla belirlenmesi.*Uluslar arası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 30-41.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilimleri araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 24, 54-559.
- Ulusoy, K. & Erkuş, B. (2015).Sosyal bilgiler dördüncü sınıf ders programındaki tarih konuları ile ilgili kavramlara ilişkin öğrenci algıları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 147-158.
- Url:http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik 09.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008).*Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, Ö. (2013). Türkiye kamplarında Suriyeli sığınmacılar: sorunlar, beklentiler, türkiye ve gelecek algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 141-163.
- Yurdigül, Y., Ayhan, N. & Kala, C. (2017). Kosova genç nüfusunda vatan algısı üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi: Türkistan Forumu III "Küreselleşme Sürecinde Türk Dünyasının Geleceği" Bildiri Kitabı* 194-213.